

Az Akadémia bérpalotája

70.000 pengőt hoz a bérház, melynek már minden lakását és üzlethelyiségét kiadták

Amíg szerte a világban városokat, ragyogó palotákat, az emberi kultúra értékeit lerombolják, addig Budapest közepén, a Károly-körut és Rákóczi-ut sarkán ragyogó palotát emeltek. Főlépült a Magyar Tudományos Akadémia palotája, aminek jelentősége igen sokrétű. Jelentős ez a palota, mert jövedelmével a magyar tudomány előmozdítását szolgálja, jelentős, mert ezzel olyan ház épült a székesfőváros központjában, amelyre méltán lehet büszkén tekinteni, de jelentős azért is, mert ez a ház *artisztikus szépségével, impozáns arányaival, kiképzésének finomságával, követelődően mutat át az utca másik oldalára: itt az utolsó pillanat, hogy a Nemzeti Színház telkéről eltűnjék végre az a vásári bódé, mely megszegyeníti a célt, melyre ez a telek adományoztatott.*

Az Akadémia palotája áll, s ez alkalomból fel kell idéznünk Viggázó Ferenc gróf emlékezetét, aki a régi magyar arisztokraták, a Széchenyi Istvánok példáját követve, egész vagyonát adományozta a magyar tudomány istápolására, előbbrevitelére. De amíg ez a palota felépült, sok minden történt, sok öröm, sok csalódás érte az Akadémiát s így érdemes visszatekinteni a dolog historikumára.

Viggázó Ferenc gróf

Viggázó Ferenc gróf romantikus alakja volt az utolsó évtizedeknek. Legtöbbször azt hitték, hogy visszavonult, komor életének nincs poézisa. Pedig a különös élet egy romantikus nagy szerelmet takart. Viggázó Ferenc gróf szerelmes volt hosszú esztendőkn át egy mágnás leányába, aki a magyar politikában és publicisztikában igen előkelő szerepet játszott. És mágnás léte, mely különösen hangzik e megjelölés, demokrata volt. A fiatalok eljegyezték egymást, de sokáig nem mertek nyilvánosságra jönni vükkkel, mert a leány édesapja, aki különben szomszédja volt Viggázó grófnak, élénken ellenzte a házasságot. Viggázó Ferenc gróf mégis felkereste a leány édesatyját s a szókimondó publicista megtagadta tőle leánya kezét azzal az indoklással, hogy ő demokrata és nem szereti a mágnásokat.

E pillanattól lett Viggázó Ferenc gróf komor, magabazárkózott ember. A szerelem azonban nem szűnt meg egyik részről sem és évekkel később egy festőművész ismét megkísérelte, hogy a gróft szerelmével összehozza. De már akkor késő volt. Viggázó Ferenc gróf olyan lelkiállapota került, hogy házasságról nem lehetett többé szó. Harminchat éves koráig várt a leány, akkor azután férjhez ment máshoz.

Örökölt az Akadémia

Ez időtől fogva nem volt más gondolata Viggázó Ferenc grófnak, mint az Akadémia. Egész életét annak szentelte, hogy minél többet hagyasson a magyar tudomány jellegrárára. S amikor meghalt és kibontották a végrendeletét, látták, hogy valóban nemcsak anyai, hanem teljes apai jussát is a Magyar Tudományos Akadémiára hagyta. Néhány jóbarátjának és környezettének tagjaira meglehetősen csekély összeget juttatott.

Az első napokban azt hitték, hogy ilyen alapítvány, mint ez, nincs még egy a világon s a Magyar Tudományos Akadémia a világ leggazdagabb akadémiaja. Hiszen tizenhat-tizennyolcezer katasztrális hold földről volt szó, köztük egy tizezer holdas, egy tagban álló gazdaságról, négy-öt vidéki kastélyról, melyek közül némelyik teljesen be volt rendezve és a Rákóczi-ut és Károly-körut sarkán álló magánpalotáról, amely elhanyagoltsága ellenére is több mint egymillió pengő értéket képviselt. Mindezekben felül még egy bérpalota is volt a hagyatékban, többszáz ezer pengő értékben, a Nádor-utca 20. szám alatti ház.

A milliomos Akadémiának kölcsönt kell felvennie, mert örökölt

Amikor azután a végrendelet végrehajtására került a sor, az eleinte huszonöt millióra becsült örökség tizenkét millió pengőre csökkent. A vagyon nem volt tehermentes. Igaz, hogy a vagyon így is, még 1933-ban is, 206.000 pengőt jövedelmezett.

A vagyont csökkentette, hogy ki kellett elégiteni a kötelező részre jogosítottak igényeit.

Perek is keletkeztek és csak a perek perköltségeire 8.234.471 pengőt kellett az Akadémiának kifizetnie. Egyéb követelések, orvosok, ügyvédek, szakértők díjai címén 1934-ben 415.000 pengőt fizetett ki az Akadémia és végeredményben az örökség folytán az Akadémia még kölcsönt is kénytelen volt felvenni, még pedig akkora kölcsönt, amelynek a kamatai 405.000 pengőt tettek ki öt év alatt. Százezer pengős terheket fizettek ki amikor az ügy aktái lezárultak, az örökség bár még mindig hatalmas volt, meg sem közelítette azokat az arányokat, amelyekre eleinte gondoltak.

Vojnovich Géza ötletét Hülli Dezső megvalósítja

Vojnovich Gézának, a kitűnő esztétának és írónak, az Akadémia főtitkáranak gondolata volt, hogy a Károly-körut és Rákóczi-ut sarkán levő elhanyagolt, disztelen épület értékes telkén modern bérpalotát építsenek. Vojnovich Géza, aki a Nemzeti Színház tradícióján nőtt fel, titokban maga is arra gondolt már ekkor, hogy ezzel az építkezéssel, az ott emelendő impozáns palotával, szóltalanul is ki lehet követelni a Nemzeti Színház kérdésének megoldását.

Hülli Dezső műegyetemi professzor készítette el a terveket, amelyek alapján fel kellett épülnie annak a háznak, mégpedig 1939 végéig, hogy az adókedvezményeket el ne veszítse.

A dolog azonban nem volt egyszerű. Az Akadémiának bizonyos hitelműveletekkel kellett operálnia, hogy a tervet valóra váltsa. E hitelművelet folytán hosszú évekig terhelte volna a kamatteher az épületet, de ekkor váratlan segítség érkezett.

Mint ismeretes, Férihegyen új repülőtér épül. E repülőtér céljaira ki kellett sajátítani bizonyos területeket. És a kisajátítandó területek között van az Akadémia jerihegyi birtoka is. A kisajátítási összeg és az a tény, hogy a Viggázó-féle örökség egyéb földbirtokainak parcellázása gyorsabb ütemben ért sikeresen véget, mint ahogy számították, azt eredményezte, hogy a palota költségei igen rövidesen tehermentessékké válnak.

Kik és milyen bért fizetnek az Akadémia új palotájában

Az Akadémia új palotája, melyben két-, három- és négyszoba-hallos lakások, félemeleti üzlethelyiségek és hatalmas üzletek sorakoznak egymás mellé, nem tartozik a legdrágább házak közé. 1900—2000 pengőt kérnek a kétszoba hallos lakásokért, 2400 pengőt a háromszobás hallosakéért és 3000 pengőt a négyszoba-hallos lakásokért. Ezek természetesen nem tartoznak az olcsó bérek közé, de bizonyos, hogy az új házak között vannak drágábbak is. Ezt különben bizonyítja az is, hogy egyetlen üres lakás sincs már a palotában. Csütörtökön délután lekötötték az utolsó lakást is.

A lakók között ismert neveket is találunk. Ott bérelt lakást Rosenberg Augustus, ott lakik Pintér Jenő, a kitűnő irodalomtörténész, és ott lakik Pogány Frigyes kultuszállamtitkár.

Pénteken délután bérbeadták az utolsó üzlethelyiséget is, úgy hogy néhány napon belül, amint a szükséges átalakítási és berendezési munkálatok véget értek, nem lesz üres kirakatablak a palotában. Csak egy része van a háznak, amely iránt még csak érdeklődés sem mutatkozik: a félemeleti irodahelyiségek bérletére nincs jelentkező.

A Magyar Tudományos Akadémia, mint háziúr, 170.000 pengő évi bérhez jut új bérpalotájában. Ebből ma mintegy 17.000 pengő megy le adóra, tehát körülbelül 153.000 pengővel lehet számolni. Ez a helyzet természetesen csak addig tart, amíg a ház az adókedvezményt élvezi.

A ház tehát elkészült, a lakók beköltöztek, rövidesen kigyullad a fény a még sötét üzlethelyiségek kirakataiban is s a járókelők lábnyoma eltűnteti az aszfaltról a friss építkezés nyomait. De remélni szeretnők, hogy a palota viszont pusztá létezésével el fogja tüntetni a lebontott Nemzeti Színház helyén éktelenkedő bazárt és kényszeríti az illetékeseket az évtizedek óta vajdó kérdés megoldására.